

GYVŪNŲ GEROVĖS ZOOLOGIJOS SODUOSE UŽTIKRINIMAS

ĮGYVENDINIMAS IR TĖSTINUMO GALIMYBĖS

VERTINIMO METODIKA

METODIKOS ĮTVIRTINIMAS

„Kurk Lietuvai“ komandos parengtą zoologijos sodų vertinimo metodiką siūloma oficialiai taikyti zoologijos sodų patikrinimų metu. Šiam tikslui pasiekti — svarbus metodikos teisinis patvirtinimas teisės aktų numatyta tvarka. Dėl to 2022 m. kovo 4 d., kai baigiasi „Kurk Lietuvai“ programos metu vykdytas projektas „Gyvūnų gerovės užtikrinimas zoologijos soduose“, metodika perduota Aplinkos ministerijai, kurioje planuojami tolimesni metodikos įteisinimo ir oficialaus taikymo darbai. Atsižvelgiant į tai, kad nuo oficialios metodikos įsigaliojimo dienos planuojamas iki 2 metų pereinamasis laikotarpis, pažymima, kad efektyviems rezultatams pasiekti svarbus neatidėliotinas metodikos įteisinimas.

METODIKOS PERŽIŪRA

Teisiškai įtvirtinus metodiką, svarbu užtikrinti, kad ji būtų reguliariai peržiūrima ir atnaujinama, atsižvelgiant ne tik į naujausius tyrimus, siūlymus ir gerąsias užsienio praktikas darbe su zoologijos sodais ir jų veikla, bet ir praktinius metodikos taikymo iššūkius, jeigu tokių atsirastų. Seimui 2022 m. paskelbus Gyvūnų gerovės metais, Aplinkos ministerija įsipareigojo ne tik šiuos metus paminėti, bet ir imtis konkrečių priemonių gyvūnų gerovės srityje. Tarp konkrečių priemonių numatomas ir žmogiškųjų resursų, dirbančių gyvūnų gerovės klausimais, didinimas. Jis siūlomas išnaudoti ir žmogaus priežiūroje laikomų gyvūnų gerovės srityje, tarp planuojamų naujų įsipareigojimų įtraukiant ir zoologijos sodų vertinimo metodikos peržiūrą bei jos atnaujinimą.

ZOOLOGIJOS SODŲ PATIKRINIMAI

PRIEMONĖS IR PRIETAISAI

Neturint prietaisų, kuriais patikrinimų metu zoologijos sodų veiklos kontrolę vykdančios institucijos vertina praktinį reikalavimų įgyvendinimą, kyla iššūkių tinkamai vykdyti kontrolę. Pavyzdžiui, tikrinant voljerų ir aptvarų įtampą, reikalingi įtampos matavimo prietaisai. Dėl to svarbu užtikrinti, kad patikrinimų metu zoologijos sodų veiklos kontrolę vykdančioms institucijoms būtų suteikiamos vertinimui reikalingos priemonės.

ATSAKOMYBĖS PATIKRINIMŲ METU

Atlikus esamos situacijos analizę ir interviu su zoologijos sodų patikrinimo komisijos (toliau — Komisija) nariais pastebėta, kad patikrinimų metu kyla iššūkių su funkcijų pasiskirstymu. Ne visais atvejais yra aišku kurios institucijos atstovai patikrinimo metu vertina vieną ar kelis zoologijos sodams keliamus reikalavimus. Dėl to kyla rizika kompleksiskai neįvertinti gyvūnų gerovės, švietimo programų, biologinės įvairovės išsaugojimo priemonių ir kitų zoologijos sodams keliamų reikalavimų. „Kurk Lietuvai“ komandos parengtoje metodikoje į funkcijų pasiskirstymo klausimą atsižvelgiama reaguojant į Komisijos apklausos metu išsakytas pozicijas, remiasi užsienio gerąja patirtimi. Nors praktikoje matoma nauda, kai daugiau nei viena grupė ekspertų tikrina tą pačią sritį ir visi Komisijos atstovai turi galimybę pateikti ekspertinę nuomonę bei pastebėjimus, svarbu užtikrinti, kad praktikoje būtų aiškiai atskiriamos funkcijos ir pagal Komisijos narių kompetencijas būtų įvertintos visos tikrinamosios sritys.

PATIKRINIMŲ DAŽNIS

Teisės aktų numatyta tvarka, įstaiga, turinti zoologijos sodo statusą, turi būti tikrinama ne rečiau kaip kas 2 metus. Praktikoje, kyla iššūkių su patikrinimų dažnumu t.y. zoologijos sodai tikrinami rečiau nei kas 2 metus, negarantuojamas patikrinimų pastovumas, rastų pažeidimų pašalinimo kontrolė. Dėl to svarbu, spręsti šiuos iššūkius ir užtikrinti teisės aktuose numatytą patikrinimų dažnį.

SANKCIJOS NEVYKDANT REIKALAVIMŲ

Už laukinių gyvūnų laikymo pažeidimus gresia baudos, tačiau, lyginat su užsienio gerosiomis praktikomis, pastebima, jog jos yra per mažos, kad turėtų reikšmingą poveikį sankcionuojant gyvūnų laikytojus. Dėl to siūloma svarstyti baudų padidinimą, o iš baudų surinktus pinigus skirti, pavyzdžiui, šiuo metu steigiamam laukinių gyvūnų globos centrui. Taip pat svarbu paminėti, kad zoologijos sodų planinių patikrinimų metu fiksuotam zoologijos sodams keliamų reikalavimų nesilaikymui dažnu atveju taikomas laikotarpis „pasitaisymui“ iki kito patikrinimo. Atsižvelgiant į tai, kad planiniai patikrinimai vyksta ne dažniau nei kas du metus, siūloma koreguoti dabartinę tvarką. Greta planinių patikrinimų metu vykdomo ankstesnių patikrinimų metu rastų neatitikimų reikalavimams, zoologijos sodų patikrinimo komisijai pateikus vertinimo ataskaitą, rekomenduojama prašyti zoologijos sodų pateikti veiksmų planą, kokiomis priemonėmis jie planuoja neatitikimus/pažeidimus šalinti ir atitinkamai įvertinti jų planus.

PAPILDOMOS PRIEMONĖS

KOMPETENCIJŲ KĖLIMAS IR PAPILDOMI IŠTEKLIAI

Užsienio šalių praktikoje mokymų ir papildomų išteklių organizavimas įvardijamas kaip vienas svarbiausių zoologijos sodams keliamų reikalavimų įgyvendinimo aspektų, kuris apima ne tik zoologijos sodo vykdomą veiklą ir zoologijos sodų darbuotojų kompetencijas, bet ir zoologijos sodų tikrintojų mokymus. Dėl to siūloma ir Lietuvoje organizuoti mokymus bei kelti darbuotojų — tiek zoologijos sodų, tiek kontrolę vykdančių institucijų — kompetencijas, keistis naudinga informacija.

LEIDIMŲ IŠDAVIMAS

Lietuvoje planuojamos vykdyti veiklos atitikimas teisiniams reikalavimams akcentuojamas jau pirmame paraiškos leidimui gauti etape. Užsienio geroji praktika rodo, kad teikiant paraišką leidimui gauti — iš anksto teikiami dokumentai, pagal kuriuos galima įvertinti, kaip paraiškos teikėjas ketina vykdyti ES Zoologijos sodų direktyvos ir nacionalinių įstatymų išsaugojimo, švietimo ir pažangiosios veterinarinės priežiūros planus. Prieš steigiant zoologijos sodą, svarbus ir atidus zoologinės kolekcijos planavimas bei kompetentingos komandos subūrimas. Siūloma komandoje turėti pilnu etatu dirbantį veterinarijos specialistą, kuris nuolatos rūpintųsi laikomų gyvūnų sveikata ir nelaimės atveju galėtų greitai reaguoti, bei biologą, kuris nuo pat pradžių būtų įtrauktas į zoologijos sodo kolekcijos planavimą ir sudarymą. Galiausiai, vertinant įstaigos pasirengimą tapti zoologijos sodu, siūloma koordinuoti veiksmus ir vertinti įstaigos pasiruošimą tapti zoologijos sodu įvertinti fizinių patikrinimų metu, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje skirtinguose regionuose randamas skirtingas dirvožemio tipas (šlapynės, juodžemis, smėlynai ar kt.), nuo kurio priklauso ir atitinkamas įstaigos pasiruošimas.

PRIVALOMAS NUGAIŠUSIŲ GYVŪNŲ FIKSAVIMAS

Informuojant atsakingas institucijas dėl nugaišusių gyvūnų neprivaloma, kad kontrolę vykdančios pareigūnai fiziškai atvyktų į įstaigą ir patikrintų gyvūnų nugaišimą. Tai kelia papildomų iššūkių. Dėl to, siekiant užkirsti kelią neteisėtam gyvūnų pardavimui, siūloma, remiantis gerosiomis užsienio praktikomis, į įrašų tvarkymą įtraukti reikalavimą registruoti ne tik gyvūnų gimimo, bet ir gyvūnų mirties aplinkybes bei informaciją.

SKAIDRUMAS IR INFORMACIJOS PRIEINAMUMAS

Remiantis gerosiomis užsienio praktikomis, matoma nauda, kai visi su zoologijos sodų patikrinimo procesu susiję dokumentai ir informacija (leidimus turinčių įstaigų informacija, laikomų gyvūnų sąrašai, naudingos nuorodos, komunikacijos dokumentai, tikrinimo gairės) būtų viešai skelbiama ir prieinama ne tik kontrolę vykdančioms institucijoms, bet ir zoologijos sodų bendruomenei bei kitoms suinteresuotoms šalims. Projekto įgyvendinimo metu pastebėta, kad praktikoje egzistuoja kliūčių su dokumentu prieinamumu, pavyzdžiui, planinių zoologijos patikrinimų grafikas nėra viešai skelbiamas, kaip kad turėtų būti teisės aktuose numatyta tvarka. Taip pat kyla iššūkių su patikrinimų ataskaitų prieinamumu. Dėl to svarbu spręsti skaidrumo klausimus ir informacijos prieinamumą. Atsižvelgiant į tai, kad informacija gali būti jautri, siūloma tais atvejais pagrįsti, dėl ko ji nėra viešai skelbiama ir, pavyzdžiui, skelbti dalines ataskaitas. Tai leistų tiek atsakingoms institucijoms, tiek zoologijos sodams stebėti ir reguliariai vertinti proceso efektyvumą, kylančias rizikas ir imtis atitinkamų prevencinių veiksmų.

Projekto vadovės: gabriele.baltrusyte@kurkl.lt
aira.paliukenaite@kurkl.lt

Daugiau informacijos apie projektą: www.kurkl.lt

Kurk Lietuvai